

מהירות כמו לואט לואט

עבודתו הכוריאוגרפית של וים ואנדקיבוס, אחד היוצרים החדשניים של ארצות השפלה

מאת רונית לנד (גרמניה)

את השכלתו לא קנה וים ואנדקיבוס (Wim Vandekeybus) בתחום המחול, גם לא בתחומי התיאטרון, כפי שסבורים רבים, לאחר שהתוודעו לראשונה לעבודתו. למעשה, כפי שאמר אחרי בכורת עבודתו האחרונה באמסטרדם, רצה בראש ובראשונה לשתף פעולה עם דור מוסיקאים חדש, שצמח לפני כעשור שנים בבלגיה ובהולנד. מוסיקאים שהתוו דרך חדשה למוסיקה האירופאית הצעירה. דרך זו היא, למעשה, קו תפר בין המוסיקה העכשווית הרצינית לבין מוסיקה שעל גבול הפופ האתני, מה שמכונה "מוסיקת עולם".

רקדניו של וים ואנדקיבוס מדהימים ביכולת השימוש הגופני שלהם. הם נעים על הגבול שבין הוירטואוזי-אקרובטי ותיאטרון גופני בעל עוצמה, המאפיין את המחול הבלגי החדש.

**רקדניו של וים ואנדקיבוס
מדהימים ביכולת
השימוש הגופני שלהם.
הם נעים על הגבול שבין
הוירטואוזי-אקרובטי
ותיאטרון גופני בעל עוצמה**

סגנון זה השפיע באופן חזק על נוף המחול האירופאי ואפשר לשמוע היום כוריאוגרפים גרמנים צעירים, הטוענים שהושפעו מכיוון זה. סגנון זה הגיע עד לשולי אירופה, כשלאחרונה ניתן לצפות בלהקות צעירות מספרד, פורטוגל ואיטליה, שאימצו להן סממנים האופייניים למחול הבלגי.

"גופה אינו תואם את נשמתה"
"Her Body Doesn't Fit Her Soul"



ואנדקיבוס הוא דור שני לז'אנר פאבר ולאן-תרזה דה קירסמאקר, הכוריאוגרפית של להקת "רוזאס", המזכרת פה ממש באותה תכיפות כמו פינה באוש.

גם עבודתו של ז'אן פאבר מוכרת לקהל הישראלי, אולם בעוד עבודתו של פאבר מאופיינת על ידי סטאטיות, חזרה בלתי נלאית על מוטיבים תנועתיים ומתיחת הזמן עד כדי פקיעת סבלנותו של הצופה, מאפיינת את

סגנונו של ואנדקיבוס זריזות ומורכבות תנועתית, עד כדי כך, שקשה לעיתים לצופה לעקוב אחרי המתרחש, לאורך כל זמן ההתרחשות. ואנדקיבוס מטיל על רקדניו מטלות יומיומיות, וכשאלה מתפתחות בתהליך העבודה למרקם תנועתי עשיר ומורכב מספיק, לדעתו, הוא מוציא את החומר התנועתי מהקשרו היומיומי, בעזרת אמצעים כוריאוגרפיים כמו הכפלה, חזרה, הליכה מן הסוף להתחלה ומבנים מוסיקליים שונים. הוא עושה מן היומיום מרחקת תנועתית האופיינית רק לו. אט אט, עם עבודתו השנייה והשלישית, אפשר כבר להצביע על סגנון אישי ברור שלו.

בגלל סגנונו האישי הברור כל כך, מובנת גם השפעתו על דור כוריאוגרפים צעירים אף ממנו. ואנדקיבוס עצמו הוא בשנות השלושים לחייו.

כשהוא מעמת את אנשיו, שאגב, לא כולם רקדנים, עם מצבים יומיומיים קשים, לעיתים אלימים, יש למצבים אלה, מבחינתו, תמיד בסיס תנועתי חזק.

לדוגמה: על הרצפה שוכבת אשה במצב של שינה. סביבה נעה אשה נוספת, שרוקעת בחוזקה ברצפה, בקצב חזק ומטריד. היא קרבה יותר ויותר אל האשה השוכבת. עימות גופני או בריחה מהירה של האשה השוכבת הם בלתי נמנעים. מתנועת היומיום, שמתבצעת לעיתים באופן מוגזם או גרוטסקי, יוצר ואנדקיבוס חומר תנועתי מופשט. אך כאן אין הוא עוצר את התהליך, כפי שעושים כוריאוגרפים עכשוויים רבים. שלב זה בלבד אינו מספק אותו. הוא ממשיך לפתח את החומר התנועתי עד למצבים דרמטיים ומעיקים, תוך כדי התרחקות מן ההקשר הראשוני שלו. "האלימות, הבוערת על אש קטנה", כפי שהגדיר זאת אחד המבקרים, היא לא מציאותית, אך יוצרת מועקה מתחת לפני השטח, יותר מאשר אלימות ברורה וחד-משמעית.

כמובן שהכוונה לשקף בצורת עבודה זו את מימדי האלימות בחיי היומיום, הן במישור המילולי והן המישור הגופני. באיכות הגופנית שמחפש ואנדקיבוס אצל אנשיו, כדי להתמודד עם סוג עבודה כזה, צריכה להיות בה משהו מן האיכות החייתית. "אותי מעניינת העכשוויות בתגובתם התנועתית של אנשי", הוא אומר, "אני מצפה מאנשי להגיע בנוכחותם הגופנית מנקודת האפס לנקודת המאה בזמן הקצר ביותר".

בעבודותיו אין בניה דרמטית של שלב אחרי שלב. הצופה אינו נוכח בתהליך, אלא בהצטברות: דחיסה של אימפולס אחרי אימפולס. הכל מתנהל בקצב מהיר מאוד, שיש

להקתו של וים ואנדקיבוס "גופה אינו תואם את נשמתה"
"Her Body Doesn't Fit Her Soul"; Choreography: Wim Vandkeybus

בו גם סיכון ריאלי לרקדנים, אם לא יצליחו להגיב במהירות מספיקה. "גם בתגובתם הגופנית של זוחלים לסכנה ישנה נוכחות מידית ותגובה תנועתית מלאה. הדחפים התנועתיים ומערכות היחסים המתפתחים ממצבי סכנה אותנטיים, הם הם מרכיב היופי, אם כי ודאי לא במשמעותה המקובלת של המלה", מסביר הכוריאוגרף את היחס שלו לאסתטיקה.

אולם בצפייה בעבודותיו, מתבקשת השאלה, עד היכן לגיטימי ללכת עם סגנון כזה. זאת גם השאלה הנשאלת על ידי רוב המבקרים באירופה, לאחר צפייה חוזרת במרכיב זה בעבודתו, למרות שאין איש מטיל רבב במורכבות התנועתית של יצירתו.

בשיחה עם יוכן שמידט, מחשובי מבקרי המחול בגרמניה, שאלתי לדעתו על עבודתו של ואנדקיבוס. "דווקא בימים אלה אני שמח, שסגנון תנועה מעיק, ולעיתים ברוטלי, הוא נחלתם של הבלגים והוא לא נוצר והתפתח בגרמניה!".

**"אני מצפה מאנשי להגיע בנוכחותם
הגופנית מנקודת האפס לנקודת
המאה בזמן הקצר ביותר"**

ואנדקיבוס אינו מבקש לעסוק בעבודותיו ברגשות. כי רגשות במחול מובילים בהכרח לקלישאות, הוא טוען. לעומת זאת, חייבים רקדניו לשמור על ספונטניות גופנית תמידית ובלתי נלאית. במילים אחרות, על זרימת אדרנלין גבוהה. בספונטניות צפונות תמיד גם הפתעות וההכרח להגיב עליהן במהירות. כאן נכנס מרכיב האימפרוביזציה לעבודותיו. בתגובה ספונטנית על המידות אי אפשר להעמיד פנים, כפי שניתן לעשות במצבים דרמטיים בימתיים אחרים. את העמדת הפנים הזאת רוצה ואנדקיבוס למנוע בכל מחיר. אין זמן להעמדת פנים בעבודותיו של כוריאוגרף זה. הזמן נחוץ לתנועה מהירה, כדי שהאבן המתעופפת בחלל הבמה לא תפגע בראשו של הרקדן. כאמור, מתרחש כל זה מהר מאוד, תוך מגע גופני חזק, ולעיתים גם אליים, בין הרקדנים.

ביצירתו האחרונה "גופה אינו תואם את נשמתה", ("Her Body Does Not Fit Her Soul"), רצה הכוריאוגרף לעסוק בעולם הפנטזיה של העוורים. בעבודה זו, שהיא רומנטית ופיוטית יותר מעבודותיו הקודמות (האם עלה על דרך חדשה?), עובדת להקתו עם מוסיקאים עוורים.

זה שנים מתנהלים מגעים עם הלהקה מתוך כוונה להביאה לארץ. הגיע הזמן שהקהל הישראלי יוכל לצפות באחת הלהקות החשובות, המקוריות והמדוברות